„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 к.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 к.
За Србију
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка нарочито за шире народне кругове уређени могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте сваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.
За „Приповлано“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 34. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 1. МАРТА 1895. ГОДИНА XXX.

ИСТИНА О БОСНИ.

VI.

У Босни на Сави леже прво поменута села Драксенић, Демеровац и Градина. Биће ту, како ми она два сељака причаше, преко 350 нумери кућа. Сви су ови сељаци кмети Рагиб-бега Цинића из Бањалуке. Жао ми је што тог бега лично не познајем, те не могу по свом субјективном освједочењу представити његову особу, која у рукама барона Лазаринија и министра Калаја игра у овој парници једну велику улогу; тако да ће име овога човјека морати у Босни и Херцеговини дуго живити, било као Пилата у вјерују, било као срамно оруђе за операцију, која дубоко засјеца у живот босанских кметова. Јер ми смо тог увјерења да ће усљед ове парнице дјеловати касније, и то на скоро, на сву Босну и Херцеговину.

Овај спор између Рагиб-бега и његових кметова изазван је свакако у политичкој цијељи, са тенденцијом да према њему буде исход за све сличне спорове у земљи, а да послужи као примјер и мамац за друге богате и сиромашне земљовласнике у Босни и Херцеговини. То се очито види из начина којим се овај спор изводи и проводи. Човек би рекао да је онај закон, по коме све аграрне спорове имају судити само политичне власти, створио Калај баш у намјери да проведе ову несретну „реформу“, тако да речемо.

Ево сад о чему се ради.

Код свих већих посједа т. ј. код свих оних бегова и ага, који имају повећи број кметова, има земаља које нису под кметима, а које нису ни беглук. „Под кметима“ зову се оне земље које кмети обрађују било као оранице било као сјенокоше; „беглук“ је у правом смислу ријечи она земља, коју обрађује „испред себе“ сам бег или ага и то било оранице било сјенокоси. Али као што рекосмо осим ових земаља има још и друге врсте: то су или шуме или мере, земљишта која се у опште не обрађују као баре, ритови, пусте, шикаре, испишта и пландишта за марву и прави пашњаци. Прави положај ових непокретности није на нашу велику жалост тачно нормиран турским позитивним аграрним законима. За њих би у најбољем случају могла важити аналогија оних законских прописа, који ваљају за јавне мере и балталуке т. ј. за пашњаке и шуме на државним добрима Јер за ове стари „Канун“, изрично вели: да своју нарав никад не могу промјенити на штету оних, којих на њима имају каква права н. пр. право паше марве, сјечење и уживање шуме и т. д. Но турски каснији аграрни закон није изрично одредио ту аналогију него вели: да се одношаји на оним земљама имају просуђивати према обичајном праву, према обичајима који су на истим непокретностима утемељили разне одношаје служности и уживања.

По схваћању турског права да биће права на непокретности не лежи у власти субјекта да може са којом ствари по вољи располагати, него у намјени суђности неке ствари, да има служити становитој цијељи, сврси. Терет подавања ствари дакле је одлучнији него власт субјекта права За то са мирије добрима не може њихов власник ни располагати онако, као са мулк имовином; а кад отпадне досадањи власник ради тога мирије добро не мијења ни најмање своју правну нарав, него остаје као што је и било, и онда с њим, као таковим, располажу органи државне власти и то по смрти по нарочитим прописима насљедства само по закону, а код погодаба међу живима под теретом тапијског преноса, када државна власт уз награду преноси по вољи досадањег власника овлашћење старог власника на новог за једно са свим досадашњим теретима и дужностима, које се налазе на мирије добрима. Функција државне власти и тапијска пристојба, то је дакле битност правог посла код преноса властности и за живота и по смрти, а не воља располагатеља. У том и лежи управо разлика између турског и јевропског појимања о бићу права и правних посала. А та разлика потиче отуд, што је у модерном праву субјект, особа, индивидуалан носиоц права, док у турском праву он нема ту важност, него се његова властитост мање-више губи а превлађује сврха, намјена, терет саме ствари односно мирије непокретности, на којој се извјесни правни одношај темељи.

Нама зато није ништа чудновато, ако турско право није онако потпуно обрадило права служности на приватним мерама као друга стварна права. По турском праву, служности су у опште по свом садржају и по свом обсегу најзадње стварно право у реду осталих стварних права — најмањи дакле терет подавања, које се на некој ствари основати може — па онда падцјењујући га тако, није му турско право ни посвећивало толико пажње, колико осталима, него га препустило уређењима обичајног права, а обичајно право има још и данас у Турској угледно мјесто и важност. Не може бити да није ово све познато Рагиб-бегу Цинићу и мин. Калају; јер Рагиб-бег као прави мухамеданац то је дужан знати, а и Калај, кад је за њега и један Фран Фолеговић уверен, да он врло добро познаје прилике на оријенту.

Па и опет шта видимо? Видимо из објављених тужаба у низу ових чланака то, како Калај хоће сад да босанским безима и агама изручи у неограничену властност све мере, све оне непокретности, која кмети не обрађују, али на којима имају разне служности и права.

Да је то очевидно против духа турског права, то не може бити сумње, јер турски закон изриком забрањује безима и агама, да за себе могу више права из непокретности извађати, него што су по првобитној намјени овлашћени. Оне непокретности пак, пошто су једном оптерећене извјесним теретом, не могу се тих терета никако ријешити. На тај начин турско право изрично забрањује безима и агама, да се мерама могу окоришћавати, а узима у заштиту кметове и њихово право паше марве на тим мерама. То је дакле смисао турског права и турског закона, то је њихов принцип; а за даље турски је закон препустио обичајном праву, да оно опредјељује опсег и врсту кметовских права и служности. За то по турским законима код одмјеривања и ударања земљарине, коју су земљовласници, беи и аге дужни били плаћати, није се земљаринск порез на ову врсту непокретности, на мере, никад ни ударао, јер турски је закон знао да право земљовласника ни не вриједи ништа. Једина корист пак, коју су могли имати, била је, да је на истима могла пасти и марва земљовласника као и кметова, а тога се — као што ме она два Босанца уверавах — до сад држала и окупацијона управа. За то су и ове Рагиб-бегове земље у грунтовници и означене као мере, пашњаци.

Као што је познато, Босна и Херцеговина познате су колико год као пољопривредне земље, толико и ради свог сточарства. Градињани у тужби на цара и краља Фрању Јосипа I. веле изриком, да је „сточарство животни услов њиховог опстанка исто као и земљорадња“, а Драксанићани такође веле исто у својој тужби, кад се туже, да им Рагиб-бег „ускраћује оно, што је и живот и снага“ њихова, хоће да им „онемогући егзистенцију“, да их „дотјера до просјачког штапа и принуди, да се сви морају из земље селити“. Ови људи без сумње познају најбоље своје јаде, па биће да је свака ова ријеч света истина, кад они с таком одлучношћу у тужбама излазе пред Њег. Величанство и са оволико самопрегорјења боре се против Рагиб-бега и оних, који иза његових леђа пуцају. Ми им за то потпуно верујемо, кад они тврде још и то, да је њима могуће одржавати сточарство једино за то, што им мере пружају довољно средстава за прерањење и издржавање стоке. А то би им морао вјеровати и мин. Калај, јер он је у задњим делегацијама сам признао, да и његове краве у Бутмиру морају ићи преко љета на пашу, куда их он са „екстра-цугом“ одгони; па кад већ и његове племените расе без паше екзистирати не могу, није чудо, ако и ови сељани тврде, да ће, ако им се одузму данашњи пашњаци, морати „сточарство баталити“ и ако ће то „значити пропаст сточарства“ у опште, пропаст оне „привредне гране, која је једина извор њиховог благостања и сигурна гаранција њихове егзистенције“.

А са чиме је ето овако стављена у питање егзистенција горњих кметова? Са одузимањем пашњака — мера —, које данашња политика босанске владе хоће по што по то да обрати у неограничену власност бегова и ага. А постулат за овако ријешење овог питања хоће да се постави право из грунтовнице; јер су код провађања катастра и постављања грунтовнице све приватне мере, пашњаци као год и шуме стављене на име земљовласника. Са новом грунтовницом карактер права власности на мирије добрима добио би био дакле модерни израз и појам и садржај модерног права; али зар је за то постављени грунтовница у Босни и Херцеговини да она буде нож, који ће да покоси све оне наде и сва она очекивања, која је кукавни кмет у тим земљама надао се да ће му окупациона управа донети? Зар је за то уређена грунтовница у Босни и Херцеговини да тамошњим кметима одузме и она права, која су они својом крвљу још за турске управе исплатили и стекли? Зар је за то уређена грунтовница у Босни и Херцеговини да она буде проклество по кукавне кметове у тим земљама? Па зар да грунтовница буде нешто више и јаче но су она „стечена права, која припадају кметовима и која су до сад не само они неоспорно уживали него и сви њихови претци“, како то веле Драксенићани, или како

ПОДЛИСТАК

ИЗ СРПСКЕ ПРОШЛОСТИ.

ПРИЛОЗИ ИЗ ЗБИРКЕ МАКСИМА ЛУДАЈИЋА.

(Свршетак.)

Ко пажљиво прочита горње писмо, тај ће таки увидети, да је поп Гаврило прави денунцијант био, јер се није уступчавао и самог свог сапароха поп-Косту денунцирати — премда ни поп Коста није много утекао од попа Гаврила, али ипак гадан карактер показује кад и самог свог садруга денунцира; па тобоже да не би се сетио поп Коста, ко је тај, који га денунцира владици, поп Гаврил употребио је највеће лукавство у овом послу, те на крају свог горњег писма моли владику, да: „Единим писанијем и нас све в нем отачаски накажите“.

То је подмуклост, то је лукавство!

У ниже следећем писму од год. 1744. шта о које чему не извештава поп Гаврило свог архијереја будимског владику, па при крају свог писма ипак вели „новина никакви неима; што нам откажу хоћемо В. П. известити“.

Поменуто писмо гласи од речи до речи овако:

„Преосвештенејши, и словесњејши господин господин мне архипастир и благодетел премилостивјејши. Заповест В. П. јесмо изполнили, и настојати будемо јелико возможно изтребити јерес уселшују се, точју молим и просим В. П. изволите послати искусна мужа духовна заради св. исповеди, находи се људи и жена, који по 6 лета нису се причестили. Ови свештеник из Кобиља досађује људма ради милостиње не могу отговарати роптанија бојим се хоће га когод обезчастити, атестацију јесмо могли цело имети од комитата, и днес отказаше ми да им невозможно служити В. П. понеже јест противен један господар и протестира; паки ваља ми господина авдитора молити, прежде тужилсе да јест нашим људма служил, и обештаноје нису изполнили, зато нас и отбил. Писали смо господину аћенту да отпише В. П. какову резолуцију славној хоф-крикрат на мемориал В. П. резолвирао. Новина никакви неима, што нам откажу, хоћемо В. П. известити, с сим јесам и остају, целујући светитељ. десницу.

У Будиму 7. декем. 1744.

В. П. мојегоже архипастира и благодетеља нижајши служитељ

Гаврил Михајловић с. р.“

Огорчење будимских Срба расло је из дана у дан све то већма како противу својих, до зла бога омражених попова, а највише противу попа Гаврила и Константина, тако исто и противу свог архијереја, који је ове немирне и омражене попове вазда заклањао и у закриље своје узимао, те и онда, кад је цео народ као један скочио на своје рђаве попове са српским таначом заједно и владику непрестано молио, да једном учини ред и да их ослободи од такових попова, велим још ни онда није посумњао будимски епископ јавно у цркви дати изјавити, да то све није истина, што се противу поменутих попова наводи, него да је та тужба сама измишљотина српског бирова у Табахани и неколицине њих таначника, таман по обавештају свог љубимца попа Гаврила. Е онда не треба се чудити, да је све прекипело, и да су будимски Срби до дна душе увређени били, те крајна нужда их нагони да праведном тужбом својом противу својих попова прибегну градском магистрату и да тамо лека потраже својој невољи.

Услед овакове тужбе будимских Срба, уверио се варошки магистрат, да је поменута тужба будимских Срба противу њихових попова на истини основана, те на жалост исти градски магистрат пребацује владици ово оно и упућује га, шта да чини.

Али оставимо даље коментирање, те пустимо да писмо градског магистрата од 18. апр. 1747. год. само говори:

„Преосвештенејши господине нам милостивјејши. По инштанцији народа и бивателеј вароши Табанскије от нас не давно послатоје несмо мислели јеже би толико невредимо јавило се понеже не даби сатисфакцију получили, него ни отговор имејемо. А наипаче понеже ни едно ни друго воспријали јесми, а немир котори између свештеников попа Гаврила и Костантина и народ от многог времена наипаче того ради укоренистсја понеже един од парохиални именовати Гаврил сад скоро Преосвјештенства Вашего писаније у цркви пред народом читајући огласио, да такови пунктови на два свештеника написати, несут народским произволенијем или вољом, него само бировљевом и некотори таначников измислена. Јеже истинито извидело, по инштанцији бирова и таначников од магистрата двојица изабрати и послати, да би сакупивши вес народ у варошки дом, и промотрили и послушали вес народ изјавио, да такове теготе у пунктови стављене пред њима прочатене и са договором и волеју и вотуми (гласовима) њихови написана. Ексцеленцији, и преосвештенејшему господину митрополиту послате јесу, да би изволил о том промотреније имати, которије оглашеније наипаче им жалостно било, које неправедно било. К тому последујут же Преосвештенство Ваше јесу уредили, да вес народ имаду васкрсноје исповеданије више поменутим свештеником, и не иншим исповедати се, која јест супрот прежде бившему обичају. Понеже того времене инши свештеници на исповеданије васкресноје уређени били и слободно бивало би другим свештеником исповедатисја између свештеников и народа немира горештаго ради, каквоје исповеданије может бити, да би јеште од такови горшеј конфузије биле Преосвештенејшаго господина почестију подворити возхотели јесмо, да би народ сеј по старом обичају обдержавали, и от иншего места другог свештеника исповести ради уредили, да би всем народу или свештеником ондашњим, или иншим исповедати се слободно било; одговор ожидајући благословенију препоручујемо се и остајемо

Преосвештенејшему господину господину
В Будиме 18-ти априлиј 1747.

Понизни служителије,
Н. Н. пургермастер
и бирови остали сенатори“.

Година 1748. била је по будимског епископа врло судбоносна као што ћемо видети оном приликом, кад будемо његова дела на јавност износили. Владика је поменуте године 7. дец. и умрио.

Па како су 1748. год. учестале и то све

веле Градињани: „Јасно је, да се тиме наша кметовска права крње и нама велика неправда и велика штета чини, кад Рагиб-бег хоће од нас да одузме припадајући нам пашњак; јер тиме не само да ће наша марва бити лишена паше, него и ми прекраћени у свом праву, које смо од увијек уживали, а које нам до сад никад ни претци Рагиб-бегови па ни он сам нису оспоравали и уживати сметали“

Али, вели се, сила бога не моли! И ми ево видимо да у Босни и Херцеговини сила не застаје ни пред којим кораком, не преза ни од чега што би ичим могло да још већи терет навали на кукавне сељаке. И ми вјерујемо овом уздаху тих биједних кметова, кад се они и самом Његовом Величанству иду тужити и јадати, да су их издале наде, „да ће право човјечности и правичности слиједити за стопама побједничке аустро-угарске војске те за то морају да у руке Његовом Величанству уручују молбе, у којима моле за помоћ, заштиту и очување оних права, која су од толико година уживали“. Али шта веле на ово наша браћа Хрвати, који каде Калају и бодре га још већма, да истраје на овом путу гажење права сиромашних кметова и све већег натоваривања терета и биједа на жалосне кметове у Босни и Херцеговини? Да ли одобравају они и ово? Идентификују ли се они и са овом политиком, која ће на скоро далеко одјекнути по свој Босни и Херцеговини и на хиљаде и хиљаде кукавних кметова коштати њихових крваво стечених права, лишити их „услова њихових опстанка, њихове екзистенције“, кад они изриком у својој тужби на Њ. Величанство веле: „јер је животни услов нашег опстанка колико год земљорадња толико и сточарство, јер тек тако можемо ми опстојати и својим држављанским и обвезним дужностима одговарати?“ Јер не треба се варати: исход ове парнице дјеловаће на све беге и аге земљовласнике у Босни и Херцеговини а Калај, босанска влада и Лазарини тјераће и даље доследно своју политику према кметовима, о којој ево ми пружамо гола факта и истину, коју нико ничим никада не ће моћи побити.

Ми смо у чланцима: „Страдање и прогонство српско-православне цркве у Босни и Херцеговини“ с фактима у руци доказали, како је неправична окупациона политика у поступку са православном српском црквом. Ево износимо и факта, која говоре и како је њена политика према кукавним кметима у Босни и Херцеговини. Православни Срби сачињавају према осталим вјероисповјестима највећи број становништва у Босни и Херцеговини али кметови, сељаци у опште, јесу још претежнији елеменат у тим земљама. Па кога је то усрећила за ово 15 година окупацијона управа у Босни и Херцеговини, кад православни Срби у Босни и Херцеговини уздишу за оном слободом и толеранцијом, коју је српско-православна црква у тим земљама уживала на толико година у напријед за турске управе, а кметови у Босни и Херцеговини „не могући у земљи код надлежних власти наћи удовољењима њиховим препонизним молбама морају данас да у милостиве руке Њ. Величанства уручују своје молбе у којима моле за заштиту и очување оних права, која су за турско доба уживали, јер им се њихова кметовска права крње и велика неправда и штета чини?“ У чему ли се огледа то благостање и напредак народа у Босни и Херцеговини кад га невидимо ни у задовољству кметова ни православних Срба? У чему ли се огледа напредак и благостање Босне и Херцеговине кад га не видимо ни код земљорадње, ни код сточарства, ни код рударства, ни код шумарства? Зар у томе што православни Срби у Босни и Херцеговини морају да моле руског конзула г. Ингелстрома да иде и штити их од насртаја и самовоље Калајевих органа, а бирати кметове да иду те се туже Његовом Величанству цару и краљу Фрањи Јосипу I., „како не могу у земљи код надлежних власти да нађу удовољења њиховим препонизним молбама и тужбама, па се тјеше још једино вјером у Бога и надом, да је милост владаоца велика, да је љубав његова према пониженим и потиштеним безгранична?!...“

* * *

Ми би молили нашу драгу браћу Хрвате, да нам они бар на ова питања даду разјашњења, јер код нас често знају да на језик узимају и ми морамо све њих мало за језик да потегнемо. А ствар баш није тако ситна, ако и није тако крупна као питање о анексији Босне и Херцеговине Великој Хрватској. Само се бојати док наша драга браћа буду вентилирали питање анексије као нешто важније, да дотле Калај, босанска влада, Лазарини и којекаки лазаринчићи не провентилирају скроз и скров Босну и Херцеговину те старе кмете не отјерају са свим у просјаке, да на њиховим огњиштима подигну се нове колоније Мађара и Шваба са којима ће онда поменута господа и без питања бегова и ага уређивати аграрне одношаје, те ће друмови жељети и бегова иага и кметова али их више ни једних не ће бити. Али Латини су старе дубарџије па можда ће нам и на ово наша драга браћа Хрвати моћи утјешљив одговор дати, т. ј. да је и то у интересу независне, слободне и самосталне велике краљевине Хрватске. Ајд да чујемо! Па ако нам рекну они своју рећи ћемо им ми нашу а са овог нашег гледишта и о занатима, трговина и индустрији у Босни и Херцеговини.

М—о.

СРПСТВО НА СЕЛУ.

II.

Економска потчињеност и политички притисак, материјалне незгоде и морално угнетавање, изазивају два скров супротна покрета: на једној страни револуционарне тежње бескућника, да промене цео друштвени склоп, а на другој равнодушност, која потиче из очајања. Социјализам са свима својим облицима и назаренство у ма ком се оно правцу појављивало — то су два пола једног истог стања друштвеног. Један тегли будућности, а други помаже, да се одрже остаци преспаване прошлости. Нас оба ова покрета интересују само у погледу нашег народног опстанка. Социјализам почива на начелу међународне солидарности; он тражи равноправност свих културних историјских јединица. На челу аустријског социјалистичког програма стоји: „Раденичка социјално-демократска странка је међународна. Она осуђује потчињавање и угнетавање појединих народности исто онако, као што не трпи ни експлоатацију једног човека другим.“ — Скров је дакле погрешно социјализму приписивати неке противнародносне тежње, ако се под народносним тежњама разуме, да сваки народ слободно продужује развитак свог сопственог духа. Не треба заборавити, да су Ласал и Енгелс били највећи поборници немачког уједињења, да су Бебел и Либкнехт протестовали против освајања Елсас-Лорена, и да стари друг Марксов и данас пише чланке у корист националног ослобођења у државама, у којима су народи још угнетени и неравноправни. Оволико је било потребно да кажем, јер видим, да у самој омладини постоји још несугласност у погледима, како да се понаша према социјализму. У питању наше народне будућности, социјализам, који изгледа да је захватио сва села у Бачкој и великом делу Баната, није ни мало опасан. Он је знак живости тих крајева, он указује, да се тамо спрема јак отпор не само економској, већ и народносној потчињености. Као што је у Пољској, па и у далекој Јерменској баш социјализам ставио на тапет питање о народном ослобођењу, као што се у Ческој Младочеси, заступници народне автономије, не устежу, да пруже руке братског споразума социјалистичким вођама радног сталежа, изгледа ми, да ће и у тим крајевима српским, социјализам само моћи ојачати наш живаљ, оспособити га за дуготрајну борбу, и ми не треба да га се плашимо, нити да га непријатељски дочекујемо. — Са свим је друкчије са назаренством.

Ја и опет морам да напоменем, да ми назаренство само по себи не сматрамо за опасно, јер је оно још и сувише нејако. Али, оно је последица извесног расположења, у коме се поједини крајеви наши находе, и важно је баш, као термометар, тог расположења. Где се назаренство појављује, ту је народ почео да пада у очајну равнодушност, ту је воља почела да слаби, жеља за отпором да се гаси. Има спора, да цео напредак економски води полако, али сигурно политичкој слободи, да сав притисак не ће бити у стању, да спречи развитак равноправности народа, коме историја тежи; али ти очајни равнодушни елементи могу још за дуго да послуже као ослонац апсолутизму, у ма ком се облику он појављивао. И то су појмили и наши угарски државници. Назаренство није никакна дозвољена вера, па га ипак власти, које су тако осетљиве за све друго, трпе, и рекао бих, чак и подржавају. И то је појмљиво. Очајна равноправност нашла је у назаренству свога излаза, и овај једном отворен, мами себи све оне из великог реда потиштених — а све то добро долази политичарима, који су сав свој живот посветили, не де помажу развитку свести народне, већ да га спречавају и даве. Сектарство и верски фанатизам одржавају у Русији апсолутизам, а у Угарској назаренство, ма да је нејако, агенат је антинародносних аспирација.

Не само назаренство по себи, већ она равнодушност, која њиме избија на површину, опасна је за наше народносне тежње. Назаренство је тек слаб одјек душевног расположења нашег народа у многим крајевима. И против тога расположења, противу те равнодушности и треба да се боре сви они, којима будућност Српства истински на срцу лежи.

Читаоци, који су навикли да у новинама траже и налазе само описане догађаје, буниће се, да богме, против ових тако генералних расматрања, која би, изгледа, имала места више у каквом часопису но у једном дневном политичком листу. Ја опет не делим мишљење мојих поштованих читалаца. Историја народа јесте готово сва у многобројним ситним догађајима али су ови потчињени великим законима; у њиховом низању има поступности, која је више мање иста код свију. Да би се стање једног народа добро разумело преко је потребно да се с времена на време баци један кратак општи поглед на оно што се збива, да се догађаји оцене са неке научније историјске тачке и доведу у везу са онима што се на другим местима појављују. Ово да је могућности да се у радовима странака политичких утврди један рационални правац, који потпуно одговара стању народа у датом добу. — „Заставини“ су читаоци искрени и они ће без сумње признати да су им ови чланци до сад већ показали:

1. Да материјални положај масе има пресудног утецаја на духовно расположење њено.

2. Да осиромашавање сеоског становништва нашег има за последицу два нова појава: револуционарне тежње социјалиста и мистичко учење назарена.

3. Да у погледу наше народне будућности социјализам не представља никакву опасност, али да је у толико опасније оно расположење из кога потиче назаренство.

4. Да је у интересу нашем, у интересу свеколиког Српства, да се то расположење, та очајна равнодушност сузбија.

Питање се, да богме, јавља: како? Равнодушност шкоди нашој будућности, оно је подрива и кад би требало да се она обори код виших класа друштвених, код оних, које своје радње удешавају поглавито пре, ма своме мишљењу, онда би без сумње довољно било, да се то мишљење електрише, да се надражи лепим чланцима или на зборовима прикладним говором. Али народ, али маса више је уловљена у свим својим осећајима, који претходе радњи, материјалном средином, у којој се находи. Равнодушност, очајање, које паралише вољу, по-

---

крупније тужбе противу владике будимског а без изнимке све на истини основане тужбе, владика видећи себе у невољи шта је могао чинити, него свом љубимцу попу Гаврилу притећи и њега испослати да прикупља гласове, који се о њему по „господствујуштим“ разносе.

Поп Гаврило нађе да ће најподесније бити и по њега и по владику, ако у Ђур отпутује. Овде је он ближи уг. дикастеријама — Пожуну и Бечу, а и своју корист поп Гаврило није одбацио, јер је он јамачно у Ђуру код српског пароха Константина Белушева одсео, а с тим је трошак за стан а лако може бити и за кост уштедио.

Главни стан поп-Гаврила био је дакле у Ђуру, из Ђура је похађао Пожун и Беч, па што је год дознао, све је он то писмом својим из Ђура под 30. мартом 1748. архијерају свом верно испричао, те још и своје мњење додао, шта би требало предузети, да се „Петра Лепосављевића информе уничтож“.

Поменуто писмо по свом оригиналу гласи од речи до речи овако:

„Преосвештењејши, и словесњејши господин, господин мне архипастир и благодетељ. Всепонизно скоро наступујушти радостно спасителни празник, воскресеније Христово приветствују В. П. архипастир: того воскрешаго благодатију животе здрави, в мире да мирствујете в Богом даном пастве вашем все усердно В. П. мојемуже всемилостивејши благодетељу желају. Разумех от крикс-секретара, оваку резолуцију, получио, господин Персонал на предложеније пункти сверх: В. П. и на нас резолвирато овако от славнаго хоф-криксрата. Кад су епископи Graeci Ritus грабители, и народ гуле и на свештенство постављају кочијаше и шнајдере, и кои азбуке научи, и от онаких досадно и тешко видите им тегатну бити, то да изволе тужители колико их јест закон римски примити, и синовом римске цркве бити, такову же и от хоф-комор-президента резолуцију примили, но посланик, пак наново солицитира, и пропонира, под именом господина Персонала у Бечу. Јесам се тужио секретару јудекс-курије на мађистрат будимски, како се мешају у дело церковноје, искајући кога они хоће духовника, заповедајући преко канцелистов покопати, или венчати свештеников без мазде, пошиљујући нохтвахтере — заповедајући по вароши људма не давати поповом новца у церкви, нити парохијалном свјашченику допуштају вина и жита просити, но говоре, да они имаду сверху нас јуспатронатум. Отговара: имамо у артикула под штров велики, који се у чужде дело умеша, што није његово званије. Но да пунктуатим предложим от мене В. П. таки би онога часа остри мандат послали и заповедили, и Петра Лепосављевића информе уничтожили, који мандат коштује таксе 6 ф., концеписту и секретару 4 ф., који пропонирати буде 5 ф., за копију 2 ф. по дојеним начином преко канцеларије мађарске, заповестију конзисторијум може се и на господина Персонала заповест донети, немешати се у чужда дјела. Между тим мја милости ар. вруштајушт остају целујући свјатителску десницу

В. П. ар. мојегоже всемилостивејшаго
благодјетеља нижајши служитељ

Гаврил Михајловић.

30. марта у Ђуру 1748.

Међутим исте године буде народни изборни сабор у Карловцима за 6. авг. заказан и на њему Исаија Антоновић за митрополита изабран. Је ли будимски владика Василије Димитријевић на овај народни изборни конгрес у Карловце дошао, не знам, јер нигде овом трага не нађох, по свој прилици биће да је изостао, јер држим, да се мало пачао у то, кога ваља за митрополита изабрати. Њему је до своје невоље било. Он је јамачно у то доба од душевне боље патио, па је предвидео, да Будимци од праведних тужаба својих неће шале одступити, те се побојао, е ће на овом народном сабору у претрес доћи и његове силне злоупотребе, које је као епископ у владичанству свом починио, па у овој љутој невољи својој, шта мислите браћо Срби, коме се обраћа владика? Коме другом, него свом љубимцу, а од Будимаца до зла бога омраженом поп-Гаврилу Михајловићу, кога пошље у Карловце за заступника свог и кога 12. августа горе поменуте године већ у Карловцима видимо.

Али нуто белаја. Поп Гаврило шаље једно писмо из Карловаца под 12. авг. 1748. владици свом у Сент-Андреју, у ком се горко јада, да је оно „пасош“, а не пленипотенција, што је од њега (владике) добио био, и за то је од свију архијереја презрен био, нити је без уредног пуномоћија примљен био; за то му (владици) шаље један формулар, да на основу овог формулара сачини једну пленипотенцију и пошље му у Карловце, а док ова не приспе, мора се, вели поп Гаврило, кудгод уклонити, да не остане у „поруганију“, јер будимски депутирти почели се њему већ ругати.

Значајно ово писмо поп-Гаврила Михајловића, које по садржини својој довољно карактерише ону тесну свезу, која га је са будимским епископом везивала, гласи по оригиналу свом од речи до речи овако:

„Преосвјаштењејши и словесњејши господине, мње архипастир и благодјетељ Благодареније буди вишњему благополучно обретох се здје а понеже от В. П. пленипотенције показати неимјех, зато от всих п. господеј архијереја презрен бих и отвјешчаша ми, ово јест пасош а не пленипотенција, без које мјеста не имјеју, нити примљен бих, и тако против противников наших ништа не могу предлагати, докле от В. П. целоје полномоштије овако које јест господин п. Костанички препоручил на господина п. Шлавонискога, от које и копију посилају В. П. и тако ваља ми куд год уклонитисја, докле В. П. онаку пленипотенцију не пошљете, зато препокорње В. П. молим, имже судба ми вјесте. Пошљите да не останем у поруганију и подсмјеху, уже јесу наши депутирти почели ругатисја и поносити. Между тим мја милости А. П. вруштајушт остају чекајући милост

В. П. А. мојегоже всемилостивејшаго
б. и патрона нижајши служитељ

Гаврил Михајловић.

12. Августа у Карловци 1748.“

Је ли поп Гаврил од „патрона“ свог, владике будимског поискано пуномоћије, које је „имже судбами вјесте“ од епископа молио, накнадно добио, и ако је, шта је „противу противников наших“ (дакле његових и епископских) на народном сабору предлагао, то јест ако је припуштен био, нисам могао дознати.

Владика будимски умро је 1748. год. 7. дец. у Сент-Андреји, али поп Гаврила, против кога су вазда тужбе летиле, као противу човека од свију верних омражена, још и 1749. год. видимо га непоколебима у Будиму.

Српски Ковин.

Максим Лудајић.

следица је дубоких економских па донекле и политичких узрока. Шта да се чини? Како да се крајевима, који су — ако су пали у назаренство, то значи у равнодушност, чији је он одјек, помогне? Како да се националне тежње ојачају? Како да се целом покрету да нова чвршћа основица?

Пре сваког другог одговора да се запитамо, шта је кроз пуних пет векова одржало, под турским господством, свест српску, нетакнуту? Шта је учинило, да она после толиког притиска изађе свежа и јака као да је јуче у ропство пала? Неки ће ми рећи, да то све треба приписати нарочитој особини српског народа, карактерној издржљивости његовој; други ће ми указати на песме и гусле, као на вилу која нас је крилима својим заклонила; а трећи најпосле пружиће прстом на цркве и манастире и довикнути ми „ето ту је вазда тињао жижак слободе, ту се чувала кроз векове свест народна.“ Ја ево најсмерније одајем пошту и карактеру народном и светим гуслама његовим и мајци цркви, али — чини ми се да све то није у стању још да ми да потпуног одговора на питање. Баш то и јесте што треба показати: где су нам се карактери васпитали, где су нам се гусле чувале, а где опет побожност одгојивала? Која је била то тако угодна средина друштвена, која није допуштала ни да нам карактери ослабе, ни да нам се песме изгубе, ни да побожности нестане? Они горњи узроци и сами су имали неког јаког извора, на коме су се увек и све изнова напојали; па где је био извор тај? Наука је већ рекла: то је била наша патријархална породица, наша задруга. Слушајте!

„Патријархални живот само био је кадар да створи и васпита оне чврсте, челичне карактере, који су се јављали у српском народу за све време турског господства, као протест турској власти. Хајдуци низали су из српских задруга и најчешће они су ускакали у гору да освете погубљеног оца или брата, погажену част сестре, ћери или своје љубе и у опште да освете крв. Породична веза била је главна снага, која је гонила хајдуке на освету и главна помоћ у невољи. У овом патријархалном животу изучио је прост народ у песми своју прошлу историју — ту је он смишљао и своју будућност. Ту су се васпитали они *сељаци* револуционари, који су вечито шуровали са бечким ћесарима и сваку прилику употребили да дижу буну“ . . . .

„Задруга и општина — те две српске установе остале су недодирнуте од турске државне системе. У њима је српски народ прикупио свој разбијени народни живот и из њих се одупирао Турцима . . . . За српски народ то је био морални и материјални извор, из кога је црпео снагу за ослобођење . . . .“ (Светозар Марковић).

Ето то је била она чврста материјална основица народне свести српске и целог његовог живота.

Па шта хоћу да кажем тиме, пита ме читалац. Треба ли бар повратити задругу и тиме створити економске услове националном отпору, тиме разбити равнодушност, ојачати вољу? — Не, драги читаоче, све то не. Нешто друго.

Загреб. **Живојин.**

Поглед по свету.

— Седница у горњем дому. Председништво горњег дома угарског сабора заказало је прву седницу горње куће за идућу среду 8. (20.) марта. На дневном реду је прво државни прорачун за 1895., а за тим заостала два предлога црквених реформа: слобода вероисповести и рецепција Чивута.

— Демонстрације у Бечу. У недељу искупило се у Бечу око 15.000 радника на централној железничкој станици, да на гроб погинулих 1848. године положе венце. Положено је око 30 венаца, а радничке вође држали су говоре у спомен покојника. Присутни су говоре с великим допадањем примили. Тај исти дан у вече ишло је око 2000 радника кроз „рингштрасе“ певајући радничке песме, док не доспеше до саборске зграде. Кад их је полиција позвала да се разиђу, радници су викали: Овамо с изборним правом. Доле с капитализмом! И онда се разиђоше по улицама.

— Три се цара дописују. Како јавља „Италија де Пополо“, донео је херцег од Аосте краљу Умберту два писма, које су написали својеручно цар Вељем и Фрања Јосиф. Држи се, да ова писма имају нарочите важности. Да се не није опет уговор о тројном савезу?

— Светозар Марковић и београдска полиција. Радикали у Београду приредили су свечани помен оснивачу радикалне странке у Србији, Светозару Марковићу. Полиција је ову свечаност забранила. Локал, где је заказана свечаност, посели су жандари и свет, који се искупљао, растерали. — Добро ће бити, кад се влада у Србији боји, и сенке и спомена Светозара Марковића!

— Глад у Алфелду. Изасланици из Феldеака били су под вођством Лајоша Милека посланика, код министра унутрашњих послова Перцела и код тајника министарства трговине, и молили их да се почне градити железница и државни друм међу Ходмезевашархељом, Маком и Великим Ст.-Миклушом, јер би тиме овдашњој гладној сиротињи дали на дуже време посла и заслуге, што би једино могло помоћи овим јадницима, јер их милостиња која им се дели не може исхранити.

— Избор у Њитри. У Њитранском изборном срезу теку у велико кортешовања за избор посланика за државни сабор. Народна странка истакла је за свога кандидата грофа Јована Зичи-ја, који је у друштву са грофовима Нандором Зичијем и Јевђеном Зајмајским, херц. Ливијем Одескалкијем и јединим заступником ове странке у сабору Јованом Зеленњаком, пропутовао цео изборни срез и свугде одушевљено дочекан. Исход избора, као што и владини листови признају, врло је неизвестан, ма да влада све и сва чини да њен кандидат победи.

Писмени и брзојавни поздрави

приликом седамдесетог рођен-дана Дра Светозара Милетића, 10. фебруара 1895.

(Наставак.)

КРАЉЕВЦИ. Придружујемо се жељама целога српства пригодом вашег седамдесето-годишњега рођендана. — Петар Станојевић, Михајло Мишић, Илија Бакић, Милета Јачић, Павле Станојевић, Бранко Влајић, Аца Гајић, Стоја Шијачки, Милош Ранков, Теја Богдановић, Живојин Грујић, Дамјан Батиорчић, Радован Лазић, Никола Васић, Пера Васић, Мита Миловановић, Стеван Јоцић, Станоје Вујић, Младен Михајловић,

КРАЉЕВЦИ. Дичном браниоцу српске цркве кличемо: Живео! — Српско-Православна црквена општина краљевачка.

КУЛА. Када ступаш у седамдесету годину милог и драгог нам ти живота дични вођо, прваче и неуморни борче за права народа свог, кличемо ти и ми: Још на многаја љета живео те Бог! Срдан Увалић, Душан Микић, Стеван Стефановић, Стеван Гргур, Влада Поповић, Рада Кривокућин, Гавра Милин председник, Јоца Милин, Светозар Милин, Јоца Кривокућин, Гавра Кривокућин, Аврам Гргуров, Пера Поповић, Новак Поповић, Игњат Степанов, Жива Степанов.

ЛАЛИЋ. Твоју наступајућу седамдесету годину поздрављамо ти; захваљујемо ти се од срца на труду за српски народ и кличемо ти: Живео наш див, дични тић Милетић! — Ратарска читаоница.

КРАЉЕВО. Борцу за народност честитају јубилеј — поп-Перић Шајкаш, Светозар Дилбер, Никола Наумовић.

ВЕЛ. КИКИНДА. Још много лета поживео, дична наша старино Милетићу на понос и дику целокупног нам милог Српства! — Јоца Војновић.

КИКИНДА. Поздрављајући седамдесетогодишњицу српског великана, узор родољуба, челик карактера, идеала народнога; а придружујући се одушевљеном усклику, који данас уједињује васколики народ српски кличе слављенику: Живео наш великан дична старина др. Светозар Милетић! — Трговачка омладина.

В. КИКИНДА. Има ли, може ли бити Србина и српскога срца, које не ће живље, бујније закуцати данас, на освитку великога славља, седамдесето-годишњице човека велика умом, горостасна духом, племенита срцем, великана и узор борца за Српство, који је узвишени пример родољубља, одушевљења и самопожртвовања, у коме народ српски гледа идејал свој — седамдесето-годишњице др. Светозара Милетића? Народи друкчије се одужују својим великим људима јер у њиховој слави и величини гледају своју славу и величину. Али српски народ не може се таким начином одужити своме великану. А зар се може народ одужути својим великанима приређеним славама, сјајем и раскошним богатим даровима? Не, народ још увек остаје дужником својим великим синовима! Наш народ даје оно што има, даје срце своје и дао је одавна већ своме сивом тићу дичном Милетићу, та има ли Србина и правога српскога срца да не носи у себи дично име Милетићево. Са поштовањем и одношћу безграничном, скупља данашња седамдесетгодишњица све српске синове у одушевљеном усклику: Живео наш велики слављениче др. Светозаре Милетићу! — Срби Кикинђани.

КУМАНИ. Сретно ти седамдесето-годишње српско славље. — Куманчани.

КАРЛОВАЦ. Српским одушевљењем честитамо вам седамдесето-годишњицу. Живео наш дични старино пуно и небројено, година на радост Твојих поштоватеља. — Срба горњи-карловчана.

КАРЛОВАЦ.

Долазим ти див барјактару,
Твој Никола своме Светозару
Здравим те седамдесетом, ој;
Па да те пратим, соколе мој,
Ја сам ближи Богу ти то знаш, —
А Срб губи и свој оченаш;
Већ крше и дрво слободе:
Па, ајд' да тужимо изроде!

Прото Беговић.

КАРЛОВАЦ. Најсрдачније честитам вам седамдесетгодишњицу; радосно и највећим одушевљењем сећам се угодних часова, које сам уз вас провео, па и много одликовања што ни слутео нисам. Наш добри Бог нека вас још небројено година поживи да дочекате остварење идеала, коме сте цели свој живот посветили. — Никола Славнић.

КАРЛОВЦИ. Дуго се орио вапајни глас српске мајке за срећом деце своје. Владала је ноћ и очи њених синова не могоше видети права пута. И би румен — крв четрдесет осме — и појави се сунце иза румени. И обасја светлост путеве, а српској мајци захори се песма са усана, јер деца њевина упутише се стазом правом — ставом светлом. И као нејаку још децу дигоше нас из колевке и рекоше нам, да си ти то сунце, та светлост. Записасмо име твоје у срца наша и назвасмо се духовном децом твојом, сматрајући за најлепши живот: ходати стазама, које си нам ти показао. Као деца твоја кличемо ти: Да ти Бог даде здравља и века, да и ми можемо, показујући на тебе, казати нашој деци: „На овога се угледајте! Настављајте дела његова, пак ће бити Србина и лепога имена Србинова“. Док се српска реч чује тебе ће спомињати, док се српска песма чује име ће ти се певати. Живео дуго и много дични борче, нама на углед, а српском народу на дику и понос! — Неколико карловачких богослова.

КАРЛОВЦИ. Молимо вас изразите наше синовље жеље и осећаје нашем дичном Милетићу. — Стеван Теодоровић, Велимир Грегоровић.

КАРЛОВЦИ. Живео и дочекао лепше дане твоме народу. — Стеван Сланкаменац.

СР. КАРЛОВЦИ. Народни мучениче! Хвала свемогућем творцу, што ме је срећним учинио, те сам доживео, да и ја као Србин занатлија могу поздравити таког дива, великана и мученика целог овостраног народа српског. Јер је заиста „српска мајка родила јунака сивог тића Светозара Милетића!“ кога је овај српски народ дубоко у срце уревао, и док једног Србина траје, твоје име потамнити не ће! Допусти ми, народни мучениче, да ти на дан твога рођења изразим моје жеље: Желим, да те још дуго Бог твоме верноме српском народу сачува, јер си ти прва звезда, која си на српском небу почела сјати и упућивати народ српски, којим путем треба да ходи. Нека нам Бог још много година поклони, да смемо гледати у свога дива, свога мученика, не само за права народа српског, него и целог православља, као и васцелог Словенства. Молићу се свемогућем творцу, да те још дуго и много година крепка и здрава подржи своме народу српском као првог вођу, а богме и страдалника за народна права и светиње. Не брини се седи старче! Твој народ још није малаксао у борби за своје светиње. Он чува аманете својих предака и ни за длаку не попушта да му се крњи оно, око чега си се ти, старино годинама борио. Оно има до душе и сада — као и увек што је било — неколико грешника, али уздај се, да ће их ипак, па кад било, савест гристи, што су на кривом путу, па ће се повратити у коло своје рођене браће, правих и родољубивих Срба. На завршетку овог мога писма не могу пропустити, а да ти из дубине душе моје не кликнем: Живео, седа старино, на дику и понос овостраном Српству! Прими народни борче уверење моје искрене верности и оданости — Јован Л. Богдановић, столар.

СР. КАРЛОВЦИ. Челик-Србе, сиви тићу милог рода свог, живео те многа лета милостиви Бог! — Срб-Милетићевац.

КОТОР. Борцу за српска права и светиње кличе слава — Ђуро Вукотић, народни посланик.

КРАГУЈЕВАЦ. Срдачан поздрав старроме борцу. — Лаза Миодраговић банкар, Лука Ивковић мерник, Стева Миросављевић мерник.

КРАГУЈЕВАЦ. У кити најодабранијих жеља, које ти данас из свију крајева Српство шиље, биле ти миле и оне из срца Шумадије. Теби, дични српски сине, који цео свој век заложи заштити имена и права свога народа; теби, који јединственим самопрегорењем даде пример моћи Богом даног светлог ума противу небројених мука; теби, мучениче, кога Вац не скрха ни блесак примамних понуда не отрже из средине свога народа; теби, кога дух и данас лебди заточником нада свога племена — жарко желимо: да скорим, ведрим данима доживиш онај, који ће, као најлепша награда твоје, тако дуге узворите борбе, крунисати победом права Србинова. Слава ти! — Наставници крагујевачке гимназије: Кузман Паштровић директор, Ива Дамњановић професор, Живојин Јанићијевић професор, Јаков Смодлака професор, Јован Шплихал проф. и управ. више ж. шк., Панта Милановић професор, Светозар Стојадиновић професор, Бошко Савић професор, Коста Петровић професор, Петар Керечки професор, Миленко Ранчић предавач, Гргур Вујић предавач, Владимир Радојевић предавач, Сава Божић предавач, Лазар Влајић предавач, Драгомир Обрадовић предавач, Петар Стокић предавач, Стеван Јовичић предавач, Вића Малетић учитељ цртања, Радован Калиновић учитељ цртања, Александар Кузмановић учитељ језика, Јосиф Це учитељ музике и певања.

КРУШЕВАЦ. Мало данас има људи, који су и срцем и душом одани својој отаџбини. Познавајући дакле и вас као једног од најнећих патриота и родољуба васколикога Српства, ми вам из свег срца честитамо седамдесетгодишњи живот. Уз ово ми би желели да нам такав родољуб и патриота, а на понос и дику, васколике омладине српске, која топло греје у срцу мисао о уједињењу Српства, дуго и дуго још година. — Неколико ученика више крушевачке гимназије.

СТ. КЕР. Силни тићу неустрашими Милетићу, борче за народну славу и напредак, ненадно те дендушмани скрхаше мемлом од камена, те ниси могао наумљену мисао продужити миртиним венцем окити рад свој. У то име кличемо ти из свег срца на седамдесето-годишњицу дан рођења твог, нека те бог поживи. — Михаило Стефановић, Јеврем Кобиларов, Стеван Савин, Ђока Мургашки, Милан Андрић, Лава Бујандрић, Георги Жижаков, Алекса Ботић, Павле Малешев, Стеван Жижаков.

(Наставиће се)

СИЈОНСКОМ ЈУНАЧИНИ *)

„Српски Сион“ баш не може да живи без задиркивања „Заставе“; хтео би мајчин син, да се начини важан, па куда ће камо ли ће, него хајд „Застави“. Он сиромах мисли, ако се „Застава“ кад и кад додирне њега, да је то ради његових лепих очију.

Хајд' одатле, сово буђоглава, није 'ваки челебија за те — био би „Сиону“ згодан одговор, кад он не би био званичан орган наше митрополије.

Тишти га сиромаха оно решетање „Заставино“, како се рукује с народним фондовима, па да сакрије свој гњев на „Заставу“, дигао се и он на неку уображену висину па у неком високоученом тону хоће човек са „Заставом“ да разговара.

Старо је правило, освештано стогодишњом праксом, да онај који губи, има право да се љути. То истина није нигде узакоњено, почевши од Мојсијевих закона на оних дванаест таблица, па сви они старовековни законодавци: Ликург, Солон, па и они гласовити правници римски нису то ни у један кодекс протурили, — али тако бист и будет. И то је са свим у реду, јер када човека већ снађе несрећа да губи, зашто му ускраћивати онда и то, да се не сме мало нељутити?! А тако лепо стоји неком!

Него је у Европи до сад био обичај, да и онај који се љути сачува пристојност, јер љутити се и бити безобразан то није један појам — бар код нас у Европи не; тамо доле у Патагонији можда је то знак особите наобразбе, можда је то квалификација и особита препорука за уредника званичног листа, који излази благословом врховне црквене власти.

„Застава“ као српски народни орган сматрала је својом светом дужношћу, да одмах енергично сузбије инзулт стеклишки на св. Саву, па макар тај инзулт долазио у званичној форми. Ми смо по нај-

*) Држимо, да смо до сада дали доста доказа наше трпељивости, и да нисмо пријатељи оваким полеминама, али услед држања „Сионовог“, који сваким бројем постаје све више дрзак, и све настрљивије почиње лично да напада, морали смо уступити места нашем поштованом вањском сараднику, да отшаље „Сионовом“ писцу оних бесомучних личних изазивања, како би видео, куд води његово безумно писање, и да није добро оном ићи на сунце, који има мисла под клобуком. — Ако је дакле по вољи продужити, очекујте, да се и с ове стране не ће седети скрштених руку. Каквом мером мериш, онаком ће ти се и одмерити.

Пр. ур. „Заст.“

пре ухватили за врат званичну господу почевши од земаљске владе па до котарске области па смо прорешетали онда закључак конзисторије наше, што она није бар захтевала, да се врши закон и наредба која већ постоји, а не молјакати, да се узме обзир на нас, кад се после х. година буде донашала наредба у том погледу.

И то је сад „Сијону“ криво, што ми нисмо задовољни с тим закључком конзисторијалним, па се чуди, како ми не знамо разлике између представке и закључка конзисторије, јер вели, оно је било само „Сионов“ извештај о закључку конзисторијалном. А влади је већ отправљен одговор у посебној представци. Ми до душе не располажемо са 15 фунти мозга као што је некада Радић располагао, али знамо и са овим минимумом памети, што нам милостиво поклања „Сијон“, да извештај значи садржај кратки свега онога, што се дешава н. пр. у конзисторијалној седници, а извештај о закључку преч. конзисторије, да ће бити извештај онога, што је преч. конзисторија закључила. Стоји дакле оно, што је „Сијон“ у свом извештају рекао и ради чега се ми нисмо задовољили са закључком конзисторије. А одговор у засебној представци јамачно биће у смислу онога закључка. — Дакле није шија него врат. — Осим можда ако извештај „Сијонов“ није аутентичан, али он је мало пре сам рекао, да је само оно аутентично о нашим црквеним органима, што он донесе. Ergo?

„Сијон“ је победоносно подвикнуо како су закључком конзисторије задовољни сви осим „Заставе“, и то закључком онаквим, како га је „Сијон“ саопћио, ја шта ли би тек било да је саопћио и представку?! Међутим ми се радујемо, што је „Сијон“ овде поранио, јер да је мало сачекао, видио би, да нисмо само ми незадовољни. Г. Јован Вучковић, прота и ректор богословије пише сада у истом „Сијону“ о том питању, и видите само, учени ректор схватио је ствар са свим онако као и ми, а и не може друкчије нико схватити, коме врана није мозак попила. Г. прота, дакако у фином, елегантном стилу, са свим лепо каже, да је упит на земаљску владу био са свим сувишан, да је жупанијска област беловарска требала сама питање решити упутивши просто дотичну област котарску на постојећи закон и наредбу. — А шта смо ми рекли? Исто то, само смо још ишли даље па смо рекли, кад већ ни жупанијска област ни земаљска влада није то учинила, морала је конзисторија захтевати, да се закон и наредба извршују, а не да се нова нормативна наредба донаша, кад већ има такова.

Г. прота до душе је није то рекао о конзисторији, није се ни дотакао ње, али ништа лакше него протегнути и на њу оно, што је речено.

„Сијон“ вели, да је „Застава“ без разлога незадовољна па ради тога да конзисторија не ће водити о њој баш никаква рачуна, а „Сијон“ не ће водити — озбиљна! Види ђавола само шта је њему наспело — још ће се претворити у шаљиви лист и направити конкуренцију „Муњи“!

Хајд може му и бити, не светли му нико, али које су силе нашем св. синоду и патријарху да издају шаљиви лист? О tempora, o mores! Да хоће само и тај часни пост проћи, јер њему („Сијону“) не подобајет шалити се у пост.

Што се тиче оне високоучене поуке нама о управи народним фондовима, ту ће се писац чланака „Куд се дева Немањино благо“ већ разрачунати са „Сијоном“, но ми ћемо само на нешто да се обазремо.

Понајпре да се разумемо:

У журналистици вреди правило, да сви чланци, који изађу у листу без икаквих потписа, излазе из самог уредништва, па како под свим чланцима у „Сијону“ који се тичу „Заставе“, такођер нема никаква потписа, с правом можемо узети, да их пишу сами уредници — ако т. ј. за „Сијон“ вреде сва правила, која за сав остали новинарски свет вреде

Но колико ми познајемо г. Петровића, никако се не може узети, да ће он по својој мирној нарави писати оне громопуцателне чланке, него са свом сигурношћу тврдимо, да су то ишчадија протојереја г. Јована Јеремића, јер знамо, да тај господин просто већ не зна шта ће да ради од уображења о својој учености. Па онда опет случај га донео у Бачинце, и он као вели, када је Светозар Поповић могао од бачиначког попе постати темишварским владиком, као за што да он не би могао постати — рецимо — протом карловачким?

Идите само, господине попо, шта сте се тако повапорили? Да је вама макар онај минимум памети, што ви нама око „Заставе“ одричете, ви бисте знали, да поп Светозар није за то постао владиком, што је био бачиначки попа, него што је он био Светозар Поповић.

Најинтересантнији до сада био је „високоучени“ господин прота in spe у својем разглаголствију у 8 броју „Сијона“. Само ћемо одмах добацити високоученом господину колосалну неконзеквенцију. Пре осам дана — т. ј. у 7. броју „Сијона“ каже, да наступа часни пост, време кајања, дакле да нема места шали, а овамо се у 8. броју „Сијона“ тако рашћеретао и то у тако шаљивом тону, да би тај чланак пасовао са згодним илустрацијама у „Kikeriki“, а никако у један лист, који излази с благословом св. синода.

Размлатао се г. прота in spe о патријотичној дужности, патријотичном резону, о одмеравању висине и квалитета патријотичности српскога народа, развезао ти он на дугачко и на широко од Кулина бана, о свему и свачему. Но ми му и не замеримо, јер је познато, да беспослен поп и јариће крсти.

Него смо се сити насмејали г. протином знању и разумевању у финансијским и државно-правним наукама! Баш ти је ђаво тај г. прота! Mädchen für alles! — А где сте ви то учили, тако вам бога?

Оно истина и Вук Караџић је учио у Тршићу филологију, па да је Вук хтео, он је могао исто тако доћи у Бачинце рецимо, па учити права па опет да буде — Вук, е али знате како каже св евангелије: Мнози бо сут звани, мало же избрани...

Маните се ви господине, наука државних, није то за вас, то је вама terra incognita, држите се ви „требника“ боље, јер знате за ону руску реченицу: Јадно ће бити, кад ципелар буде правио колаче, а колачар шио ципеле, in spe.

Има у „Сијону“ у том чланку господина проте старе још красних израза, као н. пр. образина „Заставиних“ насртљиваца, „једна грозна слика ругобе, који својом кичицом незграпном може да нацрта само најгаднија страст демагогије, вођена осећајима најпримитивнијег егоизма и пожуде за влашћу“ но то поклањамо кандидату за карловачког проту, нека их уплете у беседу, када се буде препоручивао Карловчанима па — не фали, биће прота.

Истина ми не верујемо, да ће се ти лепи изрази наћи код иједног од светих црквених отаца, које је високоучени јамачно бити прочитао, али он као вели: „Шго имам, тим климам“. Високоучени прота in spe назива нас политични почетници, политични гигерли око „Заставе“, но ми би се опкладили, да он није никада ни видео једног гигерла, не зна он, ни шта је то; он ваљда мисли, да то лицидери праве од колача, па се то веша о Божићу на „кристбаум“, или да то католичкој деци донесе „Николо“. Е, али да чим би он показао своју „високоученост“?!

А што се тиче политичких почетника, рецимо да смо ми такови, а онда бива argumento a contrario (прота in spe јамачно ће знати, шта значе ове латинске речи, кад се бави правним наукама!) да високоучени није почетник, дакле да има већ политичку прошлост за собом. И заиста има, па ћемо га послужити којом цртицом из те његове прошлости.

Када је високоучени г. прота in spe дошао у Бачинце, његовом „великом“ духу било је тамо мало простора па је живо мртво радио, док није дошао у жупанијску скупштину; али је у брзо и жупанијска дворана била за његов „велики“ дух претесна. — Бирао се посланик за земаљски сабор у ердевичком срезу, а влада као неверни Тома за толику снагу душевну не хаје, него се кандидира Дане Станковић, а г. попа узеде и рукама и ногама радити за себе. Герман покојни изда телеграфски налог да се пази на рад тога господина и да му се референра, а после избора отиде Герману извештај, да „госп. парох не само што није хтео да ради и гласа за пресветлога господина, него се са својим парохијанима демонстративно повукао са биралишта“.

Кад му се измакао мандат за земаљски сабор, не ће бити згорег ни за наш црквени сабор; е али је у скроз радикалном ердевичком срезу тешко проћи иначе осим с радикалном фирмом. Цел освештава средство и г. парох бачиначки се — порадикалио! Прави правцати радикал, али му народ не поверова, него га најпре стави на пробу, и ето видите сад за љубав мандата хтеде г. прота in spe постати политични почетник, политички гигерл!

Рецимо сад, да смо ми и једно и друго, а зна ли високоучени г. прота in spe, како се зове онај човек, који за љубав таштине своје може да мења своје „уверење“ како је када пробитачније? Да га не бисмо мучили са одговором, ево ћемо му рећи.

Тај се човек, који тако ради зове — политички шарлатан.

У Срему 26. фебр. **Заставниковић.**

Вести из места и са стране.

Киша, снег и поплаве. Нова беда, која нашу домовину редовно свакога пролећа посећује, поплава и опет је дошла, да поплави и уништи хиљаде и хиљаде засејаних ланаца, тешку муку и сву наду наших земљоделаца. Ове године дошла је она са својим помагачима кишом и снегом. Силни снег који је у позно пролеће нападао већ је сам задао брige; но ево он се поче топити, али на место његово у разним крајевима наше домовине пада непрестано нов снег, а па другим местима падају непрестано велике кише, што све задаје страх, да ће овогодишња поплава бити много страшнија и штетнија.

Снег у Лики. Како јављају из Госпића, има и тамо ове године више снега, но што је то обично било и што би требало. На Велебиту лежи снег тако високо, да се ступци брзојавне пруге једва виде из снега. Најстарији људи не сећају се, да је икад било такве зиме. Сиромашно становништво налази се у след ове јаке зиме у великој невољи.

Хајка на румунске листове и румунско одушевљење. Министарство унутрашњих послова забранило је недељни народни додатак уз румунски лист „Дрептате-у“ што је у њему било политике, а лист нема кауције. Румунски милионари и родољуби браћа Јевђен и Зено Мочони дали су одмах једно своје имање у вредности од 113,595 ф. да се од њега интабулише колико год треба за кауцију листа. Но градоначелник темишварски одбио је ово из пуке формалности што имање није интабулисано у корист државне благајне што је и министар унутрашњих послова потврдио, ма да закон то изрично не тражи. Уједно је државно одветништво подигло тужбу против др. Бранишће, што је лист без кауције издавао.

Најновије вести.

Протест Србије. Влада у Србији протестовала је против наредбе угарске владе, да се марва при прелазу из Србије жигоше.

Министар Лобанов. Изашао је царски указ, којим се Лобанов именује за министра спољних послова уз задржавање сенаторског достојанства и државног секретарства.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Ред позоришних представа.

У четвртак 2. (14.) марта: **„Ултимо.“** Шаљива игра у 4 чина, од Мовера. (Реприза с новом поделом улога).

ОГЛАСИ.

Галантеријске и кратке робе трговина

С. ШИПОША

У ОСЕКУ

потребује једног спомоћника. Првенство имају они који могу одмах или најдуже до 1. априла ступити. 1—1

ВАШАРСКИ ОГЛАС.

Идући чаковачки **велики вашар** одржаће се од 21—24. марта т. г. п. н. к.

Чаково, у марту 1895.

Игњат Пурјус
закупник.

1—3

ОГЛАС.

Осамдесет ланаца равне и врло плодне земље за орање; два ланца под здравим виноградом и четири ланца под крупном шумом, све у огради, — продајем из слободне руке а издајем и на пола, или под кирију за једну или више година.

Ово имање постоји у Србији, близу Шапца у селу Власаници, на главном друму за Ваљево и Обреновац, удаљено два километра од реке Саве.

Имање је груписано и уређено за рационалније обрађивање, те се на њему може развити пољопривреда у свима гранама са великом коришћу, а врло је згодна тачка и за парни млин.

На овом имању постоји друмска механа са свима потребним зградама, а одвојено опет и станови за две веће породице са потребним зградама за смештај хране и марве.

Сем овог имања продајем и џепану на реци Сави.

Ко жели ово имање купити или узети у наполицу или под кирију, нека се изволи обратити мени.

Шабац, јануара 1895.

Витомир Станишић,
бив. чиновник из Шапца.

6—6

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ

I. ЗАДРУГЕ СРБА ШАЈКАША ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ У ЖАБЉУ.

Рачун изравнања.

ИМОВИНА.	фор.	нов.	ДУГОВИ.	фор.	нов.
Рачун намештаја	136	08	Рачун 10% пристојбе од % на улоге	143	49
Рачун утензилије	88	—	Рачун резервног фонда III. кола	833	79
Рачун сола меница	37664	12	Рачун делимка III. кола	4324	03
Рачун прима меница	9317	50	Рачун збрисани честица II. кола	63	43
Рачун предујмова на залоге	79	—	Рачун камата од збрисани чест. I. кола	3	01
Рачун предујмова на честице	8492	94	Рачун камата од збрис. чест. II. кола	10	77
Рачун благајнице	1152	77	Рачун камата од збрис. чест. III. кола	6	85
			Рачун редовних честица III. кола	20152	—
			Рачун улога на књижице	19386	38
			Рачун реесконтовани меница	7578	54
			Рачун збрисани честица III. кола	388	95
			Рачун биљега	18	20
			Рачун адвокатски опомена	39	70
				52949	14
			ЧИСТА ДОБИТ	3931	27
	56880	41		56880	41

Рачун губитка и добитка.

ИЗЛАЗ.		фор.	нов.	УЛАЗ.	фор.	нов.
Рачун намештаја 10% од (151·20)		15	12	Рачун закаснине	462	96
Рачун утензилије 20% од (47·90)		9	90	Рачун камате на сола менице	3231	—
Рачун збрисани честица I. кола		4	57	Рачун затезне камате	58	85
Рачун камата · реесконтовани меница		694	82	Рачун камате на прима менице	675	78
Рачун трошкова		437	57	Рачун писарине	1184	82
Рачун плате		824	51	Рачун штампе	1151	29
Рачун станарине		100	—	Рачун заводски опомена	292	87
Рачун пореза		321	29	Рачун преписнине	8	40
Рачун поштарине		106	51	Рачун камата од предујмова	469	52
Рачун камата од улога		1092	13	Рачун ситни доходака	2	20
Изравнање и то:						
Рачун резервног фонда III. кола за 10% од (3931·27)	393·13					
Тантијеме управи и надзорном одбору за 20% од (3931·27)	786·25					
Делимак III. кола за 70% од (3931·27)	2751·89	3931	27			
		7537	69		7537	69

У ЖАБЉУ, 1. МАРТА 1895.

Велимир Плачкић с. р. благајник. **Теодор Милошев с. р.** председник. **Душан Ђорђевић с. р.** књиговођа.

Горњи рачуи изравнања и рачун губитка и добитка прегледали, са главном књигом сравнили и у реду нашли.

У ЖАБЉУ, 10. МАРТА 1895.

Паја Сабо с. р. **Петар Дамјановић с. р.** **Аркадије Марковић с. р.**

ПОЗИВ

НА ГЛАВНУ СКУПШТИНУ ЗА КОНСТИТУИСАЊЕ „СРПСКЕ БАНКЕ“

У ЗАГРЕБУ.

Потписани позивају г.г. акцијонаре да изволе доћи на скупштину, која ће се држати у Загребу, 22. марта (по старом календару) у 9 сати пре подне у кући српске општине.

ДНЕВНИ ЈЕ РЕД:

1. Верификација присутних акцијонара, и конститујисање скупштине (§. 155. трговачког закона).
2. Извештај оснивачког одбора о резултату уписа и о уплати акција „Српске банке у Загребу“.
3. Утамачење акцијоног капитала и броја акција.
4. Претрес и утврђење друштвених штатута.
5. Закључак о конститујисању друштва.
6. Избор управе друштвене.
7. Извештај о досадашњим издатцима око оснивања банке и разрешница основачима „Српске банке у Загребу“ у смислу прописа §. 152. трг. закона.

Г. Г. акцијонари умољавају се да изволе понети собом „привремене признанице“ о положеној првој уплати, с којом ће се легитимирати да су акцијонари „Српске банке“ и са колико акција.

Свака акција даје право на 1 глас у скупштини. Но више од 10 гласова нико не може имати (§. 155. трговачког закона).

У ЗАГРЕБУ, 25. фебруара (9. марта) 1895. 1—3

ЧЛАНОВИ ОСНИВАЧКОГ ОДБОРА:

Барон Јован Живковић, **Др. Богдан Медаковић,**
Владимир Матијевић, **Др. Светислав Шумановић.**

Главни уредник: др. Емил Гаврила. Власник Славко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Никола Маленчић. Срп. штампарија дра Свет. Милетића у Н. Саду